

Ćirilica i vudu rituali

Ranko Bugarski: Saga o ćirilici

XX vek, Beograd, 2021.

Šta bi se dogodilo kada bi ćirilica jednog dana nestala? Probudimo se, a nje nema. Otišla. Oteli je dušmani. Šta bi se, dakle, dogodilo kada bi se ćirilica raspala kao onaj ćup Ivana Mesnera na naslovnoj strani knjige profesora Ranka Bugarskog *Saga o ćirilici*, da se nikada više ne sastavi? Pa, ne bi se dogodilo ništa bitno, čak ni strašno. *NIN*, *Politikin zabavnik* i *Politika* nastavili bi da izlaze na latinici (jedino bi ona mračna tvar *Pečat* preminula od gubitka identiteta), deca bi u školi učila samo jedno pismo, a poneko bi, poput profesora Bugarskog ili potpisnika ovoga teksta, bio pomalo tužan. I to je, manje-više, sve. Jer, ćirilica je, kao i bilo koje drugo pismo, konvencija, dogovor, a dogovor ne može biti deo suštinskog određenja, kao ni odeća, recimo. Da bi neki element bio od suštinskog značaja, dodajmo još toliko, potrebno je da poseduje svojstva nužnosti i opštosti, a pismo, čak i ako ga, poput kineskog, koristi više od milijardu ljudi, to ne može biti (pismo, dakle, ne izvodi nužnost i opštost iz broja, odnosno količine, kao ni iz tradicije). Neki su se ljudi, naime, dogovorili da se glas "š" piše , drugi neki *ch*, treći *sch*, pa ako dogovor, posle nekog vremena, prestane da važi, dogovorilićemo se drugačije.

Sasvim bi, međutim, bilo drugačije kada bismo ostali bez jezika. Probudimo se, jednog jutra, bez Ive Andrića, Miroslava Krležu, Mirka Kovača, Milene Marković, Miljenka Jergovića ili Elvedina Nezirovića... i ostali smo bez tri četvrtine mozga, s tim što bi nam, u tom slučaju, bilo svejedno jer ne bismo znali da je lobotomija uspešno izvedena: bez jezika, naime, nema mišljenja (ovde, razume se, ne treba hitati sa zaključcima. Decenijama već profesor Ranko Bugarski pokazuje da posedovanje nekakvog jezika ne znači da posednik jezika, automatski, poseduje i mozak). Drugim rečima, jezik je, za razliku od pisma, bitan činilac identiteta, ali naši neuki vladari, kako to nežno ume reći profesor Bugarski, o tome ne znaju ništa jer,

između ostalog, ne znaju (srpski) jezik. Zbog toga i brkaju pismo i jezik, zbog toga veruju, kao plesači oko vatre, u čudno dejstvo znakova. Da znaju jezik, pak, ne bi priređivali vudu rituale, škropili se krvlju zaklanog petla i usvajali nebulozne zakone poput onog o zaštiti ćirilice (ili kako se već zove ta štetna glupost), nego bi znali da ne znaju pa bi se, možda, trudili da nešto i saznaju. Ali ne znaju da ne znaju, što je pogubno.

Problem, međutim, nije u (nevinom) ćirilici, niti je ikada bio. Problem je, kako profesor Ranko Bugarski pokazuje, upravo u našim neukim vladarima koji su se, iz razloga neprozirnih, ustremili na latinicu. Evo kako to izgleda. Ako je (srpska) ćirilica obeležje srpskog identiteta, onda (hrvatska) latinica (koja je, u stvari, srpska) to ne može biti, te je, budući da je latinica uzela maha, da se, takoreći, razmahala (dok se ćirilica, u svom samoporicanju, neka-ko skupila), valja najpre zaustaviti, potom suzbiti, a zatim i prognati. Ovde, razume se, ne treba tražiti nikakav smisao jer smisla, kao ni logike, naravno, nema. Čak i kada su naši neuki vladari uvodili brojeve u svoju vudu argumentaciju, ili izricali tvrdnje koje se empirijski mogu potvrditi ili opovrgnuti, ispostavljalno se da brojke nisu tačne, a da su tvrdnje proizvoljne. Profesor to pokazuje. No, zašto bismo marili za istinu ako je identitet ugrožen, pošto, od skora, kako je uočeno, istina ne spada u identitet srpskog bića bivstvujućeg (važno je da je srpsko, nema veze što je masna laž ili notorna glupost)?

Upravo o tome, u prva tri poglavlja knjige *Saga o ćirilici*, piše profesor Bugarski (na svoj strogi način), pri čemu ironiju u naslovu ne bismo smeli da prećujemo: nema tu nikakve sage iako naši neuki vladari nastoje da borbi za ćirilicu daju epske razmere. Od četvrtog do

šestog poglavlja bavi se autor (još jednom) Deklaracijom o zajedničkom jeziku, regionalnoj inicijativi koju je potpisao svako ko drži do sebe, a koja deklaracija je unela nemir i nespokoj u duše naših neukih vladara i njihovih jednako neukih izvršilaca radova na terenu. Potom

zloupotrebama evropske jezičke povelje, te komešanjem što ga je izazvao Zakon o rodnoj ravnopravnosti. Sedmo poglavlje dodatak je monografiji o slivenicama, novim rečima sastavljenim od dve ili više reči – koje su se, dakle, slile u jednu reč s novim značenjem – a koje profesor Bugarski decenijama strpljivo beleži i sakuplja. Valja primetiti da su zanimljive kako same slivenice tako i profesorova suva, ali samosvesno duhovita objašnjenja. Ovde bi valjalo skrenuti pažnju na jedan naročit kvalitet pisanja Ranka Bugarskog. Reč je o staloženom autoru, naučniku koji svaki korak potkrepljuje naučnom aparaturom i erudicijom, a uprkos ekonomičnom izrazu on je, istovremeno, vrlo duhovit pisac koji se, u svoj svojoj naučenjačkoj strogosti, ne kloni ironije i humora. Drugi deo knjige sačinjen je od intervjua što ih je profesor Bugarski davao, pre svega, medijima u regionu, te se motivi iz prvog dela knjige ovde ponavljaju ili razvijaju. Potom, tu su sakupljeni tekstovi posvećeni preminulim kolegama lingvistima, da bi knjigu zatvorila selektivna bibliografija sociolingvistike u poslednjih pet godina.

Uprkos visokim godinama, profesor Ranko Bugarski zadržao je svežinu izraza, naučnu odgovornost i, možda i najvažnije, posvećenost onome čime se bavi. On je i dalje, posle svih ovih godina i svih svojih knjiga, nešto poput bedema podignutog da nas štiti od najezde varvara, očaja i gluposti.

IVAN MILENKOVIĆ